

กัญชากับการศึกษาเกษตร CANNABIS AND AGRICULTURAL EDUCATION

วรวรรณ ทองสุข

Worawan Thongsuk

Nui_vanilla@hotmail.com

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520
Department of Agricultural Education, Faculty of Industrial Education and Technology,
King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok 10520 Thailand

*Corresponding author Email: *Nui_vanilla@hotmail.com*

(Received: November 11, 2019 Revised: December 12, 2019 Accepted: April 20, 2020)

ABSTRACT

Cannabis and Cannabis education become widely interesting in Thailand nowadays. Government of Thailand has a strategy to focus on national development with a bio-based economy. Growing marijuana (cannabis) is therefore considered as a field of agriculture which is relevant to a modern agriculture. When we mention about agriculture inevitably plays an important role in solving the economic of human by food producing from natural resources such as soil, water, air and sunlight to the world. The role is related to agricultural education with morality. With morality as a matter of goodness, a good agricultural education must be responsible for the natural environment and the quality of the production that goes to consumers. If agriculture is lacking morality, unethical, unselfish, unilateral, with the wrong production process will affect human, ethics and sustainability of natural resources.

This article aims to provide knowledge about cannabis and appropriated ethical goals of agricultural education. To create principles of moral and agricultural thinking including knowledge about cannabis law and regulations. Government agencies, Private sector of educational institutions, students, youth and general public should be aware of the study of production, processing, distribution and the effect of cannabis in accordance with agricultural education ethics. To analyze the importance of moral agriculture that has occurred in Thailand lead to proposals to be a guideline of moral in agriculture education.

The first part of this article presents in general knowledge of cannabis, law & regulations, the production of cannabis by growing, processing, extracting and distributing. The second part of this article discusses agricultural education. Cannabis and Agriculture Education including ethic and social responsibility moral agriculture. The last part of this article suggests how Cannabis and agriculture education in ethic look like also reiterate to readers for awareness of ethic in agricultural education.

Keywords: Cannabis; Cannabinoids; Cannabis Law and Regulations; Agricultural Education;
Moral of Agriculture; Agricultural Education Ethics

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกัญชากับการศึกษา กัญชา เริ่มเป็นที่น่าสนใจอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ในขณะนี้ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ การปลูกกัญชานั้นจึงนับเป็นการศึกษาเกษตรแขนงหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเกษตรยุคใหม่ หากกล่าวถึงการเกษตรนั้น ย่อมมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความอดอยากของมวลมนุษยชาติด้วยการทำ หน้าที่สร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ อากาศ แสงแดด มาใช้ในการผลิต อาหารเลี้ยงพลโลก บทบาทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติในฐานะทรัพยากรเพื่อการผลิต และมนุษย์ในฐานะผู้ผลิตและ ผู้บริโภค จากบทบาทข้างต้นทำให้การศึกษาเกษตรมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ด้วยคุณธรรมเป็นเรื่องของความดีความถูกต้อง การศึกษาเกษตรที่ดีที่ถูกต้องย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและคุณภาพ ของผลผลิตที่จะไปสู่ผู้บริโภค หากการทำเกษตรขาดซึ่งคุณธรรม ขาดจรรยาบรรณ เห็นแก่ได้ฝ่ายเดียวด้วยกระบวนการผลิตที่ ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์ จริยธรรม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความรู้ทางกัญชาอย่างถูกต้องเหมาะสม ตรงกับเป้าหมายทางจริยธรรมของการศึกษา เกษตร และเพื่อให้เกิดหลักแนวทางการคิดด้านคุณธรรมกับการเกษตร รวมถึงด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกัญชา กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับเกี่ยวกับกัญชา จากหน่วยงานภาครัฐบาล สถาบันการศึกษาภาคเอกชน ไปสู่นักศึกษา เยาวชนและบุคคล ทั่วไป ได้ตระหนักถึงการศึกษ การผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย และการนำกัญชาไปใช้อย่างถูกต้องตามจริยธรรมการศึกษา เกษตร เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญของการเกษตรวิถีคุณธรรม และวิเคราะห์กรณีตัวอย่างการเกษตรวิถีคุณธรรมที่เกิดขึ้น ในประเทศไทย นำไปสู่ข้อเสนอเพื่อเป็นแนวคิด แนวทาง หรือรูปแบบการเกษตรวิถีคุณธรรมต่อไป

ส่วนแรกของบทความนำเสนอ ความรู้ทั่วไปและคุณสมบัติของกัญชา กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับของกัญชา และการผลิตกัญชา โดยการปลูก แปรรูป สกัดกัญชา และจัดจำหน่าย ส่วนที่สองของบทความกล่าวถึงการศึกษากัญชา กัญชากับการศึกษากษตร รวมถึงเป้าหมายทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม การเกษตรวิถีคุณธรรม เกษตรกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม และ กฎหมายกับจริยธรรม ส่วนท้ายของบทความเสนอแนะว่า “กัญชากับการศึกษากษตรที่สอดคล้องกับหลักความดี หรือหลัก จริยธรรม หรือหลักธรรมชาติทำอย่างไร” นอกจากนี้ยังรวมถึงเพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงการศึกษากษตรที่สอดคล้องกับหลัก จริยธรรมการเกษตรเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: พืชกัญชา สารแคนนาบินอยด์ กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับเกี่ยวกับกัญชา การศึกษากษตร การเกษตรวิถีคุณธรรม หลักจริยธรรมการศึกษากษตร

1. บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับกัญชา เริ่มเป็นที่น่าสนใจอย่างแพร่หลายในประเทศไทยในปัจจุบัน ด้วยประเทศไทยมีฐานทรัพยากร ชีวภาพ ที่สามารถพัฒนาสร้างมูลค่าให้สูงเพิ่มจำนวนมาก โดยเฉพาะพืชเนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเจริญ และพัฒนาของพืชชนิดและสายพันธุ์ต่าง ๆ พืชกัญชาหรือ Cannabis ให้สารสำคัญที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ เรียกว่า แคนนาบินอยด์ (Cannabinoid) ในทางสากลมีหลายประเทศที่ได้พัฒนาสารสกัดจากพืชกัญชาหรือสังเคราะห์เพื่อเป็นยารักษาโรคหลาย กลุ่มโรคและมีการรับรองประสิทธิผลในการรักษาโรคชนิดต่าง ๆ โดยองค์การด้านอาหารและยาของประเทศนั้น ๆ [1]

ขณะนี้ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ หรือ Bio-based economy รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาอายุประเภท Bio-based medicine และอยู่ระหว่างการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับพืชกัญชาซึ่งเป็นยา เสพติดตามกฎหมายปัจจุบันให้ใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ [2] การปลูกกัญชาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ การแพทย์ จึงสมควรเป็นไปภายใต้ตามหลักประมวลกฎหมายและกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (2562) [2] จากบทบาทข้างต้นทำให้กัญชากับการศึกษากษตรมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ด้วยคุณธรรมเป็นเรื่องของความดีความถูกต้อง การศึกษาเกษตรที่ดีที่ถูกต้องย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและคุณภาพ ของผลผลิตที่จะไปสู่ผู้บริโภค หากการทำเกษตรขาดซึ่งคุณธรรม ขาดจรรยาบรรณ เห็นแก่ได้ฝ่ายเดียวด้วยกระบวนการผลิตที่ ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์ จริยธรรม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

จากกัญชาสู่ความเป็นการเกษตรวิถีคุณธรรม จึงควรตระหนักและวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญของการศึกษากัญชาในรูปแบบการเกษตรวิถีคุณธรรม และวิเคราะห์กรณีตัวอย่างกัญชากับการศึกษาเกษตรวิถีคุณธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นำไปสู่ข้อเสนอเพื่อเป็นแนวคิด แนวทาง หรือรูปแบบการเกษตรวิถีคุณธรรมต่อไปในภายภาคหน้า

2. ความรู้ทั่วไปและคุณสมบัติของกัญชา

การใช้กัญชาเพื่อการบำบัดรักษาโรคเกิดขึ้นที่ยุโรปราวปี ค.ศ. 1840 โดยนายแพทย์ชาวไอร์แลนด์ ชื่อ William O'Shaughnessy ซึ่งขณะนั้นกำลังปฏิบัติงานอยู่ในประเทศอินเดียได้ทำการทดลอง และค้นพบว่ากัญชานั้นมีสรรพคุณทางการแพทย์ สามารถใช้ระงับอาการปวด เพิ่มความอยากอาหาร ลดการอาเจียน คลายกล้ามเนื้อ และลดอาการชักได้ [3]

พืชกัญชา เป็นพืชดั้งเดิมที่ขึ้นอยู่ในเขตอบอุ่นของทวีปเอเชีย กระจายพันธุ์จากบริเวณภูมิภาคเอเชียไปยังแอฟริกาจนถึงตะวันออกกลาง และขยายไปยังยุโรปในช่วง 500 ปีก่อนคริสตกาล กัญชาเป็นหนึ่งในพืชสมุนไพรที่เก่าแก่ที่สุดที่เรารู้จักได้ มีคำอธิบายถึงกัญชาในคู่มือยาสมุนไพรโบราณ และมีหลักฐานทางโบราณคดีชี้ว่าพืชชนิดนี้ ในภายหลังมีการใช้งานกัญชาอย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านอุตสาหกรรม ในไซปรัสมีผู้พบเมล็ดกัญชาที่ใหม่เป็นเก๋ากันอยู่ภายในเนินฝังศพอายุ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล ชาวจีนเองก็ใช้กัญชาเป็นยามานานหลายพันปี [4]

ลักษณะการใช้กัญชาในอดีตมี 2 ลักษณะตามชื่อเรียกคือ การใช้ขี้แห้งของใบและดอกมาบดเป็นบู่หรือสูบ ซึ่งชาวเม็กซิกันเรียกว่ามาริฮวนา (Marijuana) และการใช้ยางจากต้นมาเผาไฟและสูดดมตามภาษาอาหรับ ที่เรียกว่าแฮชอิช (Hashish) จากประวัติศาสตร์พบว่าการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคนั้นเริ่มขึ้นในประเทศจีนเมื่อ 2600 ปีก่อนคริสตกาล (BC) จักรพรรดิเสินหนิงของจีน (Shun Nung; 2737 ปีก่อนคริสตกาล) ซึ่งเป็นผู้ค้นพบวิธีการชงชาและการดื่มชา เป็นผู้อธิบายสรรพคุณทางยาของพืชกัญชาในตำรายาสมุนไพรจีนเป็นครั้งแรกและริเริ่มให้มีการเพาะปลูกพืชกัญชาเพื่อใช้เป็นยารักษาโรคจากนั้นเป็นต้นมา [3]

กัญชา มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa L. Subsp. indica (Lam.) E. Small & Cronquist* ส่วนกัญชง (Hemp) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cannabis sativa L. Subsp.* ซึ่ง Sativa พืชทั้งสองชนิดมีลักษณะภายนอกที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ความสูงของต้น (กัญชงสูงกว่ากัญชา) ลักษณะการเรียงตัวของใบ (กัญชงเรียงตัวห่างกว่ากัญชา) และจำนวนแฉกของใบ (กัญชงมากกว่ากัญชา) ต้นกัญชงให้ปริมาณเส้นใยในปริมาณมากกว่าต้นกัญชาถึง 20% โดยต้นกัญชงมีเส้นใยที่มีคุณภาพสูงและสามารถใช้ผลิตเชือก กระดาษและนำมาทอผ้าได้ เมล็ดกัญชงมีโอโปรตีนสูงและน้ำมันในเมล็ดกัญชงมีกรดไขมัน Omega-3 ซึ่งเป็นกรดไขมันชนิดเดียวกันกับที่พบในน้ำมันปลา [5]

พืชกัญชา (Cannabis) จัดอยู่ใน Kingdom: Plantae, Division: Magnoliophyta, Class: Magnoliopsida, Order: Urticales, Family: Cannabaceae, Genus: Cannabis L. และ Species: Cannabis sativa L. [4]

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์พืชกัญชา มีอายุเพียงปีเดียว เป็นพืชล้มลุก รากเป็นระบบรากแก้ว (Tap root system) มีรากแขนงจำนวนมาก ใบเป็นใบเดี่ยว รูปฝ่ามือ แผ่นใบแยกเป็น 5-7 แฉก ปลายใบเรียวแหลม ผิวด้านบนใบมีสีเข้มกว่าด้านล่าง ขอบใบเป็นฟันเลื่อยและเว้าลึกจนถึงโคนใบ ก้านใบยาว 2-7 ซม. เมื่อมีการสร้างดอกจำนวนแฉกของใบจะลดลงตามลำดับเหลือเพียง 1-3 แฉกเท่านั้น ลำต้นตั้งตรง สีเขียว สูงประมาณ 1-6 เมตร มีลักษณะอวบน้ำ เมื่อเป็นต้นกล้าเริ่มมีการสร้างเนื้อไม้เมื่อเจริญได้ 2-3 สัปดาห์ การเจริญเติบโตของต้นจะช้าในช่วง 6 สัปดาห์แรก หลังจากนั้นจะเพิ่มความสูงอย่างรวดเร็ว จนมีความสูงเฉลี่ยคงที่คือ ประมาณ 300 ซม. เนื่องจากมีการออกดอก เปลือกของลำต้นสามารถลอกออกเพื่อใช้ประโยชน์จากเส้นใย โดยเปลือกนอก (Primary blast fibers) ให้เส้นใยที่ยาว เหนียว แต่ค่อนข้างหยาบ ส่วนเปลือกในที่ติดกับเนื้อไม้ (Secondary blast fibers) ให้เส้นใยที่ละเอียดกว่าแต่สั้นกว่า [4]

ดอก มี 2 ชนิด คือ ชนิดที่มีดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ในต้นเดียวกัน (monoecious) และชนิดดอกเพศผู้และเพศเมียแยกกัน อยู่คนละต้น (Dioecious) ในประเทศไทยพบว่าพืชกัญชามีดอกเพศผู้และดอกเพศเมียอยู่ต่างต้นกัน โดยปกติพืชกัญชาจะมีการติดดอกและเมล็ดในช่วง 90-120 วัน ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและปลายยอด เมล็ดพัฒนาได้อย่างรวดเร็วภายใน 2-3 สัปดาห์หลังออกดอก เป็นเมล็ดเดี่ยว รูปไข่ป้อมผิวเรียบเป็นมันมีลายประดับสีน้ำตาล เมื่อแห้งมีสีเทา ขนาดประมาณ 3-4 มม. มีน้ำหนักเฉลี่ย 8-24 กรัมต่อเมล็ด 1000 เมล็ด ภายในเมล็ดมีอาหารสะสมพวกแป้งและไขมันอัดแน่น โดยมีน้ำมันถึง 29-34% มีไขมันชนิดไม่อิ่มตัว (Unsaturated fatty acids) สูง Linoleic acid(C18:2) ร้อยละ 54-60 Linolenic acid (C18:3) ร้อยละ 15-20 และ Oleic acid (C18:1) ร้อยละ 11-13 [4]

เชื่อกันว่ามีกัญชามากกว่า 700 สายพันธุ์ที่มีการเพาะปลูก ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดของกัญชาแต่ละพันธุ์ ไม่ได้กำหนดจากสารแคนนาบินอยด์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสารเทอร์ปีนด้วย องค์ประกอบทางเคมีเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสารเคมีบ่งชี้และสามารถใช้เพื่อกำหนดความหลากหลายทางเคมีของกัญชาในปัจจุบัน [6]

พืชกัญชาสร้างสารสำคัญเฉพาะเรียกว่า Cannabinoids ซึ่งสารหลายชนิดในกลุ่มนี้มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท สารในกลุ่ม Cannabinoids terpenes และ Volatile compounds อื่น ๆ ถูกขับออกมาโดย Grandular trichomes ในรูปสารเหนียวคือ เรซิน ซึ่งมีมากที่สุดที่ในช่อดอกตัวเมีย สารในกลุ่ม Terpenes ไม่มีฤทธิ์ต่อระบบประสาทแต่ทำให้เกิดกลิ่นเฉพาะ [5] สารแคนนาบินอยด์ที่ได้จากพืช มีชื่อเรียกว่า สารไฟโตแคนนาบินอยด์ ชนิดที่รู้จักมากที่สุด คือ เดลต้า 9 เตตราไฮโดรแคนนาบินอยด์ (THC) [ภาพที่ 1] และแคนนาบิไดออล (CBD) THC เป็นสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ขณะที่ CBD ไม่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท [5]

รูปที่ 1 โมเลกุลของกัญชา

(ที่มา: <https://images.theconversation.com/files/233891>)

สารประกอบหลักอีกประเภทหนึ่งในกัญชาคือสารเทอร์ปีน ซึ่งเป็นสารประกอบโรรมาติก ที่ทำให้กัญชาแต่ละพันธุ์ มีกลิ่นและรสต่างกัน สารเทอร์ปีนอาจมีฤทธิ์บำบัดโรคเพิ่มเติม โดยสารเหล่านี้อาจทำงานร่วมกับสารแคนนาบินอยด์เพื่อเปลี่ยนหรือเพิ่มฤทธิ์ทางยา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเราพบสารเทอร์ปีนมากกว่า 120 ชนิดในกัญชา เชื่อกันว่าสารเทอร์ปีนทำงานร่วมกับสารแคนนาบินอยด์ เพื่อเปลี่ยนหรือเพิ่มฤทธิ์ของสารแคนนาบินอยด์ ผลของการทำงานร่วมกันของสารนี้มีชื่อเรียกที่เป็นที่รู้จักคือ เอ็นทราจเอฟเฟกต์ (Entourage effect) [5] กัญชาทางการแพทย์ถือเป็นยาประเภทใหม่ ที่ทั่วโลกไม่ได้เลือกให้ใช้กัญชาเป็นการรักษาลำดับแรก ผู้ป่วยที่มีสิทธิ์ได้รับกัญชาคือผู้ที่ไม่ตอบสนองต่อยาอื่น ๆ หรือได้รับผลข้างเคียงจากยาที่ไม่สามารถยอมรับได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ควบคุมเกี่ยวกับการใช้ยาของรัฐ จึงมักจัดการกับความต้องการกัญชาทางการแพทย์ของผู้ป่วยและแพทย์ตามข้อกำหนด

3. กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับของกัญชา

กัญชาจัดเป็นพืชเสพติดประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เนื่องจากมี สารเตตราไฮโดรแคนนาบินออล (Delta-9-tetrahydrocannabinol, หรือ THC) ซึ่งเป็นสารเสพติดและมีฤทธิ์กระตุ้นประสาท แต่ต้นกัญชามีในปริมาณที่น้อยกว่าและไม่เหมาะที่จะใช้เสพ แต่เมื่อต้นปี พ.ศ. 2560 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวงเรื่องของการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2560 โดยให้รัฐมนตรีเจ้ากระทรวงสามารถอนุญาตให้มีการเพาะปลูกพืชกัญชงเพื่อสกัดเป็นยารักษาโรคในพื้นที่ที่รัฐมนตรีกำหนดได้ และในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2561 มีการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับใหม่ (ฉบับที่ 7) และเห็นชอบให้กัญชาและกระท่อมซึ่งเป็นยาเสพติดประเภท 5 สามารถถูกนำไปศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การควบคุมดูแลเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น ล่าสุดได้มีการประกาศเป็นพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ซึ่งสามารถนำกัญชามาใช้ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการการแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัยและพัฒนาการศึกษาวิจัยทางการแพทย์ได้ [7] และยังคงระบุว่าหากมีในครอบครองไม่เกินปริมาณจำเป็นที่ใช้รักษาโรคเฉพาะตัว พร้อมมีหนังสือรับรองการใช้งานจากผู้อนุญาต ก็จะไม่ผิดกฎหมาย แต่หากมีในครอบครองเกินปริมาณที่กำหนด จะถือว่าเป็นการผลิตหรือมีเพื่อจำหน่าย และถ้าไม่มีใบอนุญาตจำหน่ายตาม พ.ร.บ. ก็จะได้รับโทษตามกฎหมาย [8] หลายประเทศกำลังทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับกัญชา เช่น ในอูรุกวัยมีการลงคะแนนเสียงให้กัญชาเป็นสิ่งถูกกฎหมาย ขณะที่ในอิสราเอล แคนาดา และเนเธอร์แลนด์มีโครงการใช้กัญชาในทางการแพทย์ และในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลายประเทศยังออกกฎหมายอนุญาตให้ครอบครองกัญชาได้

มีการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์กันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศอังกฤษและในกลุ่มประเทศตะวันตก ตลอดจนมีการซื้อขายกัญชาในร้านยาทั่วไปได้โดยไม่ผิดกฎหมาย มีการบรรจุสรรพคุณทางยาของสารสกัดจากกัญชา และยาทิงเจอร์ใน British Pharmacopoeia และ United States Pharmacopoeia มีการบันทึกในประวัติศาสตร์ด้วยว่า แพทย์มีการสั่งจ่ายกัญชาเพื่อใช้ลดอาการปวดประจำเดือนแก่พระราชินีวิกตอเรีย ของประเทศอังกฤษ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1937 (พ.ศ. 2480) ในประเทศอเมริกา ได้มีการรายงานว่าการใช้กัญชามีผลทำให้ผู้ใช้ขาดสติ เกิดอาการประสาทหลอน และก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้จึงมีการถอนกัญชาออกจาก United States Pharmacopoeia และยกเลิกการใช้กัญชาในการรักษาโรค มีการห้ามใช้กัญชาในการรักษาโรคในอังกฤษและยุโรปในตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) เป็นต้นมา [8]

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 18 ก.พ. 2562 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 19 ก.พ. 2562 เป็นต้นไป สำระสำคัญ ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ยาเสพติดประเภท 5 เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตในกรณีประโยชน์ทางราชการ การแพทย์ ศึกษาวิจัย รวมถึงเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพ ยาเสพติดประเภท 5 เว้นแต่เสพเพื่อรักษาโรคและการศึกษาวิจัย [9] ภายในห้าปีแรก การขอรับใบอนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออก ยาเสพติดประเภท 5 เฉพาะกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือรักษาผู้ป่วย ให้อนุญาตเฉพาะผู้ขออนุญาตหรือผู้ขออนุญาตอื่นซึ่งดำเนินการร่วมกับหน่วยงานรัฐ [8], [10]

4. การปลูกกัญชา แปรรูป สกัดกัญชา และจัดจำหน่าย

ความสำเร็จในการสกัดสารสำคัญจากต้นกัญชาเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1899 (พ.ศ. 2442) แต่ไม่สามารถสกัดสารให้บริสุทธิ์ได้เนื่องจากขีดจำกัดของเครื่องมือที่มีอยู่ในขณะนั้น จนกระทั่งมีการค้นพบวิธีวิเคราะห์แบบใหม่ คือ High Performance Liquid Chromatography (HPLC) และ Spectrometric method ในปี ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) ซึ่งทำให้นักวิทยาศาสตร์สามารถแยกสารบริสุทธิ์ชนิดต่าง ๆ จากต้นกัญชาออกมาได้ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์หาสูตรโครงสร้างทางโมเลกุลของสารแต่ละชนิดได้ จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าต้นกัญชามีส่วนประกอบของสารเคมีมากกว่า 450 ชนิด โดยมากกว่า 60 ชนิดเป็นสารกลุ่มแคนนาบินอยด์ (Cannabinoids) มีองค์ประกอบหลักคือ THC และสารชนิดอื่นในกลุ่มเดียวกัน เช่น Cannabinol (CBN), Cannabidiol (CBD), Cannabichrome (CBC), Cannabigerol (CBG) นอกจากนี้ได้มีการสังเคราะห์สารที่เป็นอนุพันธ์ของสาร THC ใหม่อีกหลายชนิด รวมถึงการค้นพบกลไกการออกฤทธิ์ของสารในกลุ่มนี้ [1]

รูปที่ 2 ขั้นตอนการปลูกกัญชา แปรรูป สกัดและจัดจำหน่ายกัญชา
(อ้างอิง: กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา)

หลักการของการผลิตกัญชามีขั้นตอน การปลูก การแปรรูป -การสกัด การผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป [รูปที่ 2] ต้องมีแผนการผลิต การจำหน่าย การใช้ประโยชน์ ที่ชัดเจน เช่น contract farming ผลิตอะไร จำนวนเท่าใด จะจำหน่ายให้ผู้รับอนุญาตใด ต้องดำเนินการตามแผนการผลิต การใช้ประโยชน์ จัดให้มีการสุ่มตรวจวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณสารสำคัญ สารปนเปื้อน โลหะหนัก

การผลิตโดยการปลูกและเก็บกัญชาในสถานที่ที่ระบุ ให้ใช้เมล็ดพันธุ์กัญชาตามที่ได้รับอนุญาต เท่านั้นและปลูกตามหลัก GAP พื้นที่ต้องมีแนวเขตพื้นที่ชัดเจน โครงสร้างมั่นคง แข็งแรง มีการป้องกันการเข้าถึงจากคนนอก สัตว์ มีการสุ่มวิเคราะห์หาสารสำคัญสารปนเปื้อน โลหะหนัก หรือสารอื่น ๆ ตามมาตรฐานที่กำหนด แจ้งการเก็บเกี่ยว ทำลาย หรือขนส่งกัญชา ก่อนดำเนินการ 15 วัน จัดทำบัญชีรับจ่ายและรายงานส่งเป็นรายเดือนและปี ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อกำกับดูแลให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต ส่วนเรื่องของการดำเนินการของผู้รับอนุญาตและใบอนุญาตผลิตที่ไม่ใช่การปลูกได้แก่ การสกัดสารหรือผลิตภัณฑ์นั้น ให้ผลิตและเก็บกัญชาในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ผลิตตาม หลักเกณฑ์ GMP ต้องจัดให้มี สถานที่และการรักษาความปลอดภัย เพื่อเก็บรักษา และป้องกันการสูญหาย มีการสุ่มวิเคราะห์หาสารสำคัญสารปนเปื้อน โลหะหนัก หรือสารอื่น ๆ ตามมาตรฐานที่กำหนดจัดทำฉลากและเอกสารกำกับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ต้องผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม ตามตำรับที่ได้รับการรับรองจากองค์การอาหารและยาก่อน นอกจากนี้ให้จัดทำบัญชีรับจ่ายและรายงานส่งเป็นรายเดือนและปี ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนดอีกด้วย [2]

การดำเนินการของผู้รับอนุญาตเรื่องใบอนุญาตจำหน่ายให้จำหน่ายในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ผู้ที่ได้รับหนังสือรับรองการจำหน่ายต้องรายงานติดตามและประเมินประสิทธิภาพผลความปลอดภัย คุณภาพผลิตภัณฑ์และอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้กัญชารายเดือน ส่งให้ขาดำรับกัญชาเพื่อรักษาผู้ป่วยโดยผู้ประกอบวิชาชีพตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามที่กำหนด

5. การศึกษาเกษตร

การศึกษาเกษตรมีแนวคิดมาจากปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งเน้นในเรื่องของการปฏิบัติ ที่เชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ความคิดนั้นเป็นเครื่องมือของการกระทำ ความคิดที่เอาไปใช้ไม่ได้นั้นก็เป็นสิ่งไร้ความหมาย การจำ และจินตนาการก็คือการปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมของสิ่งที่มีชีวิต ความคิดไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่มีในจิต ไม่เป็นเพียงการถ่ายแบบความจริงเท่านั้น แต่ความคิดเป็นสิ่งที่มีการพัฒนาการไปตามพัฒนาการของชีวิตและเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องกันของอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อม สติปัญญาและความรู้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักวิทยาศาสตร์แก้ปัญหาของชีวิต ปฏิบัตินิยมมีแนวคิดให้เห็นว่าในขณะที่เรายังไม่รู้ใคร่สร้างของมนัส(ความคิด) จึงควรวีธีประสิทธิภาพในการปฏิบัติไปก่อน [10]

การศึกษาเกษตรเน้นด้านตัวบุคคลโดยให้ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual, Individual difference, Individual problem) มุ่งเน้นช่วยผู้เรียนในปัญหาที่ผู้เรียนได้พบเจอ [9] ปรัชญาการศึกษาเกษตร มีความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับปรัชญาไว้ 5 ข้อคือ การศึกษาเกษตรยึดหลักการเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาการเกษตรต้องทันสมัยอยู่เสมอ สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน และข้อสุดท้ายการศึกษาเกษตรเป็นการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

การศึกษาเกษตรของประเทศไทยได้รับอิทธิพลของปรัชญาการศึกษาตะวันตก ปรัชญาบูรณกรรมภายหลังการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาของการเร่งรัดพัฒนาประเทศ โดยมีความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา ในรูปแบบของการให้ทุนการศึกษาต่างประเทศ และรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญเกษตรและการศึกษา สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจที่สร้างชาติขึ้นจากฐานเกษตรกรรมอันเข้มแข็งควบคู่กับการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลให้ความสำคัญกับการศึกษาเกษตรเป็นอย่างสูง โดยการสนับสนุนทางนโยบาย งบประมาณ และการผลักดันทางกฎหมาย เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคง ให้กับระบบการศึกษาเกษตร หลักการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการคือ “การเรียนรู้ด้วยการ ปฏิบัติจริง (Learning by doing)” และ “การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (Learning by problem solving)” ซึ่งถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหลักสามเส้าในการเรียนการสอนอิงประสบการณ์ [10] (Experiential Learning) ได้แก่การเรียนรู้หลักการและการฝึกปฏิบัติ ในชั้นเรียนปกติ (Classroom learning), การปรับใช้ขยายความรู้จากประสบการณ์ตรงภายใต้การนิเทศ (Supervised agricultural experience: SAE) และ จากกิจกรรมพัฒนาความเป็นผู้นำทางการเกษตร (Future Farmers of America: FFA) ทั้งนี้มีหลักว่า องค์ประกอบสามเส้าของการเรียนการสอนดังกล่าวนี้จะต้องไม่แยกส่วน แต่ต้องสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนวงกลมสามวงซึ่งเกาะเกี่ยวกันและกัน หลักการนี้ ได้ยึดถือมานาน [11]

หากจะกล่าวถึงปรัชญาและการปรับใช้ในเอเชีย นั้น หลายประเทศในเอเชียได้มีการนำปรัชญาและแนวทางการศึกษาเกษตรของสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ตัวอย่างที่ชัดเจน นักการศึกษาเกษตรของไทยได้นำแนวปรัชญาการศึกษาเกษตรของสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมในระดับอาชีวศึกษามากกว่าระดับอื่น โดยเฉพาะการนำกิจกรรม FFA มาใช้ในชื่อ FFT (Future Farmers of Thailand) [10] ในการปรับปรุงและการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย ผู้เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ (75-80%) เป็นเกษตรกรและอาศัยอยู่ในชนบท เกษตรกรเหล่านี้ส่วนมากมีความรู้หรือจบแค่ชั้นประถมศึกษา ดังนั้น ถ้าเราคิดจะพัฒนาการเกษตรของชาติให้ดีขึ้น เราจะต้องเพิ่มความรู้ทางเกษตรเข้าไปในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาให้มากขึ้น เพื่อเตรียมตัวให้บุคคลเหล่านี้ออกไปเป็นเกษตรกรที่ทันสมัย จะต้องยกระดับของเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการใหม่ ๆ พร้อมทั้งทัศนคติหรือแรงจูงใจ ของเกษตรกรให้ขึ้นไปด้วย เกษตรกรจึงจะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ นโยบายของรัฐบาลก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง [9] ในการวางแผนการศึกษาแห่งชาติ ต้องมีการกำหนดปรัชญาการศึกษา มิฉะนั้นแล้วการจัดการการศึกษาจะเป็นไปอย่างไรทางเสีย จริงอยู่แม้ปรัชญาการศึกษาจะเป็นเรื่องของนามธรรมมากกว่ารูปธรรมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากในการประยุกต์มาเป็นรูปโครงสร้าง เนื้อหาสาระ และวิธีสอนก็ตาม แต่การจัดการศึกษาโดยปราศจากปรัชญาการศึกษานั้นก็เท่ากับการจัดการศึกษาโดยไม่รู้ว่าจะจัดการศึกษาเพื่ออะไรแท้ที่จริง เราน่าจะยอมรับร่วมกันว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือการทำให้ปวงชน มีชีวิตที่ดี [11]

6. กัญชากับการศึกษาเกษตร

ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ โดยการปลูกกัญชาเป็นฐานทรัพยากรชีวภาพ ที่สามารถพัฒนาสร้างมูลค่าที่สูงยิ่งขึ้นของประเทศ โดยปกติการศึกษาเกษตรหรือการศึกษากัญชามีส่วนหนึ่งของงานด้านวิชาการ ซึ่งบุคคลย่อมมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 50 ที่กำหนดว่า : “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียน การสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน” [12]

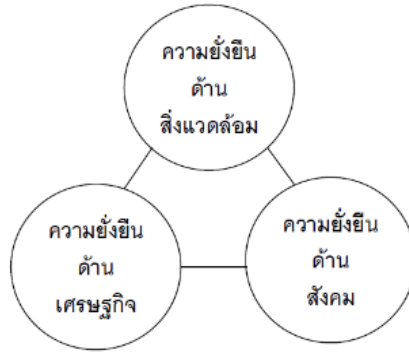
หากจะกล่าวถึงเป้าหมายทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น การศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแขนงหนึ่งของวิชาปรัชญาที่มีชื่อว่า จริยศาสตร์ (Ethics) ซึ่งใน พจนานุกรมบัญญัติจริยศาสตร์ว่าการศึกษาย่างเป็นระบบเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการ แยกแยะความถูกต้องจากความผิด ความดีจากความชั่ว และสิ่งที่ควรทำจากสิ่งที่ควรละเว้น [12]

คุณธรรมและจริยธรรมมีความหมายที่แตกต่างกัน คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ซึ่งสามารถอธิบายขยายความได้ว่า หมายถึงสภาวะจิตใจของมนุษย์ที่ประกอบด้วย คุณงาม ความดี ซึ่งเป็นนามธรรมที่ได้รับการยอมรับ โดยทั่วไปว่าจะนำพาชีวิตของมนุษย์ให้่องงาม สุขสงบ เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม คุณธรรมมีหลายประการ ส่วนมากมาจากคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูต่อบุคคล ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความประหยัด ความอดทน ความสามัคคี ความเมตตาและกรุณา ความยุติธรรม ส่วนจริยธรรม คือ หลักความประพฤติ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ เป็นเรื่องของพฤติกรรมภายนอก ตามคุณธรรมที่มีอยู่ใน จิตใจ ทำให้ความดีงามปรากฏออกมาทางกาย ทางวาจา และทางใจ จริยธรรมเป็นเรื่องของการควบคุมความประพฤติของตนเอง และเป็นการควบคุมกันเองในกลุ่ม เป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่ม

หากจะกล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดกันมาก สำหรับคุณธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่จริยธรรม คือส่งเสริมให้มีความประพฤติที่ดีงาม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นคนดี เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดและความล่มสลายของบ้านเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีทัศนคติที่ถูกต้อง มีความรู้ความสามารถเหมาะสมแก่ตำแหน่ง มีความเสียสละ อดทน และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน [13] **เกษตรกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม** หลักการทั่วไปของความรับผิดชอบต่อสังคม(Corporate Social Responsibility, CSR) มีสามเรื่องที่ต้องกระทำที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นรูปธรรม สามเรื่องที่ว่า ได้แก่ **สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ** ในทางการบัญชีอาจใช้คำว่า “เส้นใต้สามเส้น” (Triple Bottom Lines) นั้นเป็นหลักการทั่วไปที่ทั่วโลกยอมรับและเขียนเป็นกฎหมายบังคับเป็นหลักการการทำธุรกิจ ปัจจุบันหากองค์กรธุรกิจใดไม่ปฏิบัติตาม ก็ไม่อาจอยู่ในตลาด หรือไม่สามารถเข้าไปในตลาดของประเทศที่พัฒนาแล้วได้ ธุรกิจทุกประเภทจึงต้องนำหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์เข้ากับการประกอบกิจการของตนให้เหมาะสมและเกิดผลลัพธ์ที่สามารถจับต้องได้ เพราะกำหนดไว้ว่าต้องมีรายงานเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในรายงานประจำปีขององค์กรด้วย [14]

หลักการความรับผิดชอบต่อสังคมในการทำการเกษตรมีชื่อเรียกว่า “เกษตรยั่งยืน” ในการทำการเกษตรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมก็คือการทำเกษตรแบบยั่งยืนต้องเริ่มตั้งแต่นำหลักการทำเกษตรยั่งยืนมาบรรจุไว้ในปรัชญาหรือค่านิยม วิสัยทัศน์ นำตัวชี้วัดความเป็นเกษตรอินทรีย์มาบรรจุเป็นพันธกิจขององค์กร นำขั้นตอนสำหรับการก้าวไปสู่การทำเกษตรยั่งยืนมาบรรจุเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ขององค์กรอย่างสอดคล้องกับประเภทของกิจการด้านการเกษตรที่องค์กรทำอยู่ เป้าหมายสูงสุดขององค์กรในการทำธุรกิจนี้ก็เพื่อสังคมที่ดีขึ้น เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น “เพื่อโลกและสังคมที่น่าอยู่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป” [15]

แนวคิด แนวทาง และรูปแบบการเกษตรวิถีคุณธรรม พัฒนาการของระบบการเกษตรเริ่มมาจากเกษตรแบบยังชีพ และนำไปสู่การทำเกษตรเพื่อปากท้องของผู้อื่นโดยมีการแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือเงินตรากับผลผลิตทางการเกษตร หรือระบบการเกษตรเชิงการค้า และก็มีระบบเกษตรกรรมทางเลือกที่เกิดขึ้นมาช่วยแก้ปัญหาการทำเกษตรการค้าซึ่งส่งผลกับเกษตรกรรายย่อย [15] การเกษตรวิถีธรรมต้องสร้างสมดุลตามหลักการพัฒนาแบบยั่งยืนใน 3 มิติ ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนด้านสังคม ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ทรัพยากรธรรมชาติต้องได้รับการบำรุงรักษาให้ดีขึ้นอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ ต้องมีความยุติธรรมทางสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถสร้างรายได้เพียงพอตามอัตภาพในสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างกลมกลืน [รูปที่ 3]

รูปที่ 3 สมดุลการเกษตรในวิถีคุณธรรม

หากจะมองอย่างรอบด้านแล้ว การทำให้เกิดการเกษตรวิถีคุณธรรมคงต้องมีการจัดการให้ครบมิติในแง่ของชีวภาพ สังคม และ เศรษฐกิจ เนื่องจากธรรมชาติมีกฎของตนเองซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามหลักคุณธรรมในมิติของมนุษย์ทั้งหมดแต่ธรรมชาติก็สร้างความ เป็นธรรมขึ้นด้วยการควบคุมกันเองมิให้สิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งชนิดใดเอารัดเอาเปรียบสิ่งอื่นจนเกินพอดี สิ่งที่เราควรคำนึงอย่าง มากคือการสร้างคุณธรรมในตัวมนุษย์ที่จะช่วยให้มนุษย์ไม่ใช้ความได้เปรียบทางสติปัญญาเอารัดเอาเปรียบธรรมชาติหรือเพื่อน มนุษย์ด้วยกัน ด้วยการแหกกฎธรรมชาติ หากพวกเราสำนึกเช่นนี้ก็คงไม่จำกัดเฉพาะด้านการเกษตร กิจกรรมในทุกๆ ด้านก็จะ ดำเนินไปบนฐานแห่งคุณธรรมด้วยมนุษย์นี่เช่นกัน

7. กฎหมายกับจริยธรรม

ในทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง (Legal positivism) ได้สร้างหลักซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่กำเนิดจากลัทธิประโยชน์ สุขนิยม (Utilitarianism) [16] ในนามของหลักการแบ่งแยก ระหว่างกฎหมายและคุณธรรม (The separation of law and morals) และ ความสำคัญของการวิเคราะห์แนวความคิด อันเป็นที่ยอมรับในทางกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง และลัทธิประโยชน์สุขนิยม ดูเหมือนหลักแต่ละหลักที่ยืนโดดเดี่ยวนั้นไม่ได้รับความชื่นชม คำถามที่เกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายในมาตรฐานขั้นต่ำ ของคุณธรรมอาจทำให้เกิดความสับสน หากมีประเด็นคำถาม ที่เกี่ยวกับ “การแบ่งแยกระหว่างกฎหมายและคุณธรรม : ซึ่งอยู่ในบริบท ของการก่อเกิดอำนาจสูงสุดของกฎหมาย (The sovereign birth of law) สิ่งแรกที่สำคัญยิ่ง คือการกำหนดขอบเขตของคำว่า “กฎหมาย” ซึ่ง John Austin ได้นิยามไว้ว่า หมายถึง “กฎเกณฑ์ที่วางลงเพื่อเป็นเครื่องชี้แนะของคนที่มิสติปัญญา โดยคนที่มี สติปัญญาให้มีอำนาจเหนือพวกเขา” กฎหมาย ก่อตั้งโดยมนุษย์และมอบให้แก่มนุษย์ จึงเรียกว่า กฎหมาย บ้านเมือง ส่วนกฎหมาย ที่ก่อตั้งโดยพระเจ้าและมอบให้แก่มนุษย์ เรียกว่า กฎหมายธรรมชาติ Austin เชื่อว่าข้อกำหนดในความประพฤติทางศีลธรรมอยู่ใน ขอบเขตของ กฎหมายธรรมชาติ [16]

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายกับจริยธรรม กฎหมายและจริยธรรมล้วนเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการควบคุม พฤติกรรมของบุคคลในสังคม กฎหมายเป็น เครื่องมือควบคุมพฤติกรรมบุคคลที่มีการลงโทษอย่าง ชัดเจน ส่วนจริยธรรม เป็น เครื่องมือควบคุมพฤติกรรมบุคคล ที่ไม่มีการลงโทษชัดเจนดังเช่นกฎหมาย ควบคุมในทางสังคม จริยธรรมเป็นการ ควบคุม พฤติกรรมมนุษย์ในระดับสูง ส่วนกฎหมายเป็นการ ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในระดับต่ำกว่า จึงต้องมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายและจริยธรรม มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ต่างก็มีบทบาทในทางสังคมที่ ส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กฎหมายไม่อาจบัญญัติข้อห้ามหรือกฎเกณฑ์ที่มนุษย์จะต้องประพฤติปฏิบัติได้อย่างกว้างขวาง ครอบคลุม แต่กฎหมายย่อมไม่อาจที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ จึงเป็นหน้าที่ของจริยธรรม หรือศีลธรรมที่จะวาง หลักเกณฑ์ความถูกต้อง และความผิด ให้มนุษย์ได้ปฏิบัติตาม เพื่อควบคุมพฤติกรรมภายใน

ตารางที่ 1 แสดงข้อแตกต่างระหว่างจริยธรรมและกฎหมาย [16]

จริยธรรม	กฎหมาย
1. เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมระดับสูงของมนุษย์	1. เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมระดับต่ำของมนุษย์
2. ไม่มีการลงโทษตามกฎหมายแต่ลงโทษโดยสังคม	2. มีบทลงโทษชัดเจน
3. เป็นการควบคุมพฤติกรรมจากภายใน	3. เป็นการควบคุมพฤติกรรมภายนอก
4. เป็นข้อบังคับของสังคมที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร	4. เป็นข้อบังคับของรัฐที่เป็นลายลักษณ์อักษร
5. เป็นเรื่องของจิตสำนึกที่ทำให้เราเห็นว่าถูกต้อง	5. เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการที่ต้องทำหรือต้องละเว้น ภูมิใจที่ได้ทำ ไม่สามารถหลีกเลี่ยง

8. สิ่งที่ควรคำนึงถึง

จากการที่หีบยกกัญชากับการศึกษาเกษตรขึ้นมากล่าวในบทความนี้ อย่างไรก็ตาม เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในความคิดเห็นของผู้เขียนในฐานะนักศึกษาปริญญาเอกเท่านั้น จากการศึกษาเกษตรในเรื่องราวที่ทันสมัยต่อประเทศไทยที่มียุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพซึ่งว่าด้วยพืชกัญชา (Cannabis) นำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ผู้เขียนมีเจตนาและคาดว่าน่าจะเป็นแนวทางในการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ ซึ่งแล้วแต่กรณี ไป บุคลากรในมหาวิทยาลัยทุกท่านไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอน หรือบุคลากรสายสนับสนุนทุกประเภท ในมหาวิทยาลัยก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีภาระด้านการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นความหวังของประเทศในอนาคต ย่อมมีความจำเป็นในเรื่องที่จะต้องบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นต้นแบบต่อไป

การปลูกพืชกัญชาอย่างไรที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และการอยู่ร่วมกัน พืชกัญชาที่ปลูกนั้น เป็นไปในแนววิถีเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย ไร้สารพิษหรือไม่ หลักการความรับผิดชอบต่อสังคมในการทำการเกษตรมีชื่อเรียกว่า “เกษตรยั่งยืน” สำหรับองค์กรใดเลือกที่จะทำการเกษตรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องเริ่มตั้งแต่นำหลักการทำการเกษตรยั่งยืนมาบรรจุไว้ในปรัชญา หรือค่านิยม วิสัยทัศน์ นำตัวชี้วัดความเป็น “เกษตรอินทรีย์” มาบรรจุเป็นพันธกิจขององค์กร สร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถดำรงอยู่ถึงลูกหลานในอนาคต

อีกสิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงถึงของการปลูกพืชกัญชา การสกัด และการจัดจำหน่ายนั้นดำเนินการและเป็นไปภายใต้กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับที่ถูกต้องหรือไม่ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๑๘ ก.พ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับตั้งแต่ ๑๙ ก.พ. ๒๕๖๒ เป็นต้นไป มีสาระสำคัญ ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ยส. ๕ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตในกรณีประโยชน์ทางราชการ การแพทย์ ศึกษาวิจัย รวมถึงเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพ ยส.๕ เว้นแต่เสพเพื่อรักษาโรค และการศึกษาวิจัย ซึ่งภายใน 5 ปีแรก การขอรับใบอนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออก ยส.๕ เฉพาะกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือรักษาผู้ป่วย ให้อนุญาตเฉพาะผู้ขออนุญาตหน่วยงานรัฐหรือผู้ขออนุญาตอื่นซึ่งดำเนินการร่วมกับหน่วยงานรัฐเท่านั้น

9. สรุป

การปลูกกัญชานั้นมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตรยุคใหม่และส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมชาติที่ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio-based economy) ในประเทศไทยกัญชาถูกจัดอยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับใหม่ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ซึ่งอนุญาตให้สามารถนำมาใช้ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัยและพัฒนาศึกษาวิจัยทางการแพทย์ได้ การปลูกพืชกัญชา การสกัด และการจัดจำหน่ายนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการและเป็นไปภายใต้กฎหมายว่าด้วยข้อบังคับตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา 18 ก.พ. 2562 มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 19 ก.พ. 2562 เป็นต้นไป [17]

ข้อกำหนดความประพฤติทางศีลธรรมอยู่ในขอบเขตของกฎหมายธรรมชาติ การปลูกพืชกัญชาที่ตีนั้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และการอยู่ร่วมกัน พืชกัญชาที่ปลูกนั้นควรเป็นไปในแนววิถีเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย ไร้สารพิษ มีหลักการทำการเกษตรมีชื่อเรียกว่า “เกษตรยั่งยืน” ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถดำรงอยู่ถึงลูกหลานในอนาคต [18]

ปรัชญาการศึกษาเกษตร มีความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับปรัชญาไว้ 5 ข้อคือ การศึกษาเกษตรต้องยึดหลักการเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาเกษตร เนื้อหาวิชาการเกษตรต้องทันสมัยอยู่เสมอ สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน และการศึกษาเกษตรเป็นการต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด [19] หลักการเรียนรู้การศึกษาเกษตรที่สำคัญสองประการคือ “การเรียนรู้ด้วยการ ปฏิบัติจริง (Learning by doing)” และ “การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (Learning by problem solving)” [20]

ดังนั้นถ้าหากศึกษาการศึกษาเกษตรจึงควรเป็นไปภายใต้ความมีจริยธรรมและคุณธรรม มีการเคารพในกฎหมาย สร้างความยั่งยืน และคำนึงถึงความมีจริยธรรมและคุณธรรมเกษตรกรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- [1] Tantisirin, K. (2019). **Document of Cannabis permission in plantation**, Production and distribution related to permission for narcotics in category 5 marijuana as of 29th March 2019, 1-3.
- [2] Permission of narcotics in Category 5 Marijuana, 29th Mar 2019. 21. **Marijuana regulations and Public Meeting**, 26th Feb 2019.
- [3] Tipparat, P. (2018). **Cannabis: General knowledge and important substance examination**. Medical Science Center1 Chiangmai.
- [4] N-Nakorn, W. (2005). **Botanical characteristic and benefits of hemp plant**. Academic seminar on research and economic guidelines for hemp plant development. 15th October 2005.
- [5] Introduction to Medical Marijuana. The book recommends the use of Marijuana for healing. Ministry of Public Health.
- [6] Ruenraruengsak, P. (2019). **Therapeutic Potential of cannabis**. Department of Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Mahidok University.
- [7] Narcotics Act No7 B.E. 2019. Available at http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/019/T_0001.PDF
- [8] Narcotics Act B.E. 1979. Available at http://asean-law.senate.go.th/th/law-detail.php?law_id=451&country_id=9
- [9] Sriariya, Y. (2002). **Passing through education reform**. Abstract study: Status and directions of agricultural education in Thailand. Vitheetat Institute.
- [10] The role of Agricultural Education in Social Development. **Journal of Social Sciences**. (1975, January), 12(1), 26-41.
- [11] Newcomb, McCracken, & Warmbrod, **Methods of Teaching Agriculture**, 3rd Edition, 1993: 12
- [12] Tantipidok, R. (2018). **Academic article on the foundation of medical ethics in Thai society**. Department of Social and Administrative Pharmacy, Faculty of Pharmacy Chulalongkorn University. 1-11.
- [13] Tepsiri. A. (2018). **Morality and Ethics Promotion**. Faculty of Agriculture, Maejo University.
- [14] Phoomipho, S. (2013). **Agricultural Industry Ethics**. Management Technology Study Center.
- [15] Srisuantang, S. (2002). **Moral Agriculture**. Department of Agriculture and Environment and Department of Human Resources and Community Development, Faculty of Education and Development, Kasetsart University, Kamphaengsaen campus.